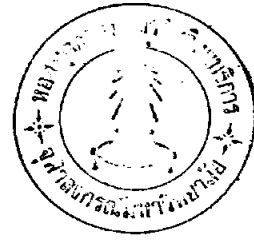

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันบทความที่เราได้พบเป็นประจำในหนังสือพิมพ์รายวัน หรือวารสารต่าง ๆ ก็คือเรื่องการศึกษา การปฏิรูปการศึกษา แต่บทความส่วนน้อยที่กล่าวถึงการปฏิรูปเกี่ยวกับการสอนศีลธรรม และพระพุทธศาสนาในโรงเรียน ซึ่งนับว่าเป็นการปฏิรูปที่สำคัญยิ่งน้อย เพราะเหตุการณ์ที่ผ่านมาได้แสดงให้เห็นว่า การสอนศีลธรรมนั้น แทบจะเรียกได้ว่าล้มเหลวโดยสิ้นเชิง

ข้อเท็จจริงของคำกล่าวนี้ พิสูจน์ได้จากกรณีที่นักเรียนหรือเยาวชนในยุคปัจจุบันให้ความเคารพนับถือบิดามารดา ครูบาอาจารย์น้อยลงไปกว่าแต่ก่อน เยาวชนในปัจจุบันกระทำผิดมากขึ้น พฤติกรรมของวัยรุ่นในปัจจุบันก็เป็นสิ่งที่น่าทึ่งใจ ดังที่ สวัสดิ์ สุวรรณอักษร^๑ กล่าวว่า พฤติกรรมของวัยรุ่นในปัจจุบันสร้างความหวาดหวั่น และเป็นภัยต่อสังคมอย่างยิ่ง การทำร้ายร่างกาย การยกพวกตีกัน การชิง และปล้นทรัพย์ การกระทำอนาจาร การมีวัชธุระเปิดไว้ในครอบครอง ฯลฯ นี้ก็จะเป็นข่าวประจำวัน นอกจากนั้นจำนวนนักเรียนที่ติดยาเสพติด ก็มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างน่าทึ่งวิตก

การที่เยาวชนของเราประพฤติปฏิบัติตนเช่นนี้ มีสาเหตุมากมายหลายประการ และสลับซับซ้อน แต่สาเหตุส่วนหนึ่งอาจมาจากความล้มเหลวในการสอนศีลธรรมในโรงเรียนก็เป็นได้ ดังที่ "แพทย์ผู้หนึ่ง" โลกกล่าวไว้ในบทความของเขาว่า "ถึงแม้ปัญหาดังกล่าวนี้จะมีสาเหตุซับซ้อนยากที่จะแยกแยะออกให้ชัดเจน เพราะต่างก็เป็นเหตุเป็นปัจจัยซึ่งกันและกัน แต่ก็คงไม่มีข้อโต้แย้งใด ๆ ที่จะกล่าวว่า ในบรรดา

^๑ สวัสดิ์ สุวรรณอักษร, "วัยรุ่นที่น่าวิตก", วัยรุ่น - วัยรุ่น เอกสารชุดแนะแนวอันฉบับที่ ๑๑, กองเผยแพร่การศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ (พระนคร ศุกร์สภา, ๒๕๑๕), หน้า ๑๑๓.

สาเหตุต่าง ๆ เหล่านี้ สาเหตุหนึ่งก็คือ ความล้มเหลวในการสอนศีลธรรมและ
พระพุทธานุภาพในโรงเรียนในระยะที่ผ่านมา" ๒

นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ก็ได้กล่าวว่าจะเน้นหนัก เรื่องการสอน
ศีลธรรมและวัฒนธรรมให้มากขึ้น ดังนั้นจึงควรพิจารณาปัญหาที่ครอบคลุม และแก้ไข
อุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้ลุล่วงไป ซึ่งในการพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับการศึกษานั้น
ควรพิจารณาดังหลักใหญ่ ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้ง ๓ ด้าน คือ ด้านนักเรียน ครูที่สอน และ
ด้านหลักสูตรตลอดจนวิธีการที่สอน

ด้านนักเรียน จะเห็นได้ว่า นักเรียนสมัยนี้ให้ความสนใจในศาสนาอย่าง
ลดลงกว่าเดิม ดังที่ "แพทยคุณหนึ่ง" ได้กล่าวไว้ว่า "เด็กไทยส่วนใหญ่นับถือพุทธ
ศาสนา แต่กลับเห็นว่าพุทธศาสนาเป็นของเก่าคร่ำครึ ล้าสมัย มีความนิยมผิด ๆ โดย
ความอย่างวัฒนธรรมทางตะวันตก ทำให้ความสนใจเรื่องพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็น
เรื่องของจิตใจคนน้อยลง" ๓ การเรียนศีลธรรมในโรงเรียนนั้น นักเรียนก็ไม่
สามารถเข้าใจอย่างถ่องแท้ ทั้งนี้อาจเป็นคั้งที่ เมตตา เมตตการุณจิต กล่าวไว้ว่า
"มีข้อน่าสังเกตอยู่ว่า การสอนวิชาศีลธรรมในโรงเรียนนั้น ครูเน้นไปในทาง
นามธรรมมากกว่ารูปธรรม นักเรียนจึงไม่ทราบซึ่งถึงแก่นแท้ของธรรม" ๔

ด้านครู ในระยะที่ผ่านมามีพบว่า ไม่มีครูอาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถ
ที่จะสอนวิชาศีลธรรมให้มีประสิทธิภาพได้อย่างเพียงพอ อาจเพราะเห็นว่าวิชานี้
ง่าย ให้ครูคนไหนว่างไม่ว่าอะไรทำ สอนวิชานี้ก็ได้ คั้งที่ ธรรมเกียรติ กัณเริ
กล่าวไว้ว่า "...แต่ที่แลแล้ววิชานี้ก็เป็นเรื่องง่าย ๆ อย่างมีกง่าย ง่ายในการ
ยึดเยี่ยกให้ครูผู้ซึ่งไม่มีฉันทะหรือความซาบซึ้งต่อวิชานี้เลยก็ได้เป็นผู้สอน" ๕ ส่วน

๒ "แพทยคุณหนึ่ง" (นามแฝง), "การปฏิรูปการสอนศีลธรรมในโรงเรียน",
สยามรัฐ, ๓ ธันวาคม ๒๕๑๗, หน้า ๑๑.

๓ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

๔ เมตตา เมตตการุณจิต, "ธรรมศึกษากับฆราวาส", สยามรัฐ, ๒๕ กันยายน
๒๕๑๖, หน้า ๑๑.

๕ ธรรมเกียรติ กัณเริ, "จำเพาะและแบบเรียนศีลธรรมมัธยมศึกษาตอนปลาย;
ศูนย์ศึกษา, ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๓ (มกราคม - เมษายน ๒๕๑๘), หน้า ๘๖.

อาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่ ต่างก็พยายามให้เด็กได้ศึกษาค้นคว้าในวิชาการศึกษาอย่างเกี่ยวเนื่อง ทั้งนี้ เพราะค่านิยมที่ต่างก็มุ่งกันว่าโรงเรียนไหนนักเรียนสอบไล่คะแนนสูง ก็จะเป็นการนำชื่อเสียงมาสู่โรงเรียน ค่านิยมของคะแนนจึงฝังแน่นอยู่ในจิตใจทั้งนักเรียน ทั้ง ครู ต่างก็มุ่งหวังเอาคะแนนเป็นสำคัญ วิชาบางวิชาที่คะแนนน้อย ถึงแม้จะมีประโยชน์ต่อชีวิต ก็ไม่มีใครสนใจ ดังที่ อ.ศุภปรีชญา^๖ กล่าวว่า ศีลธรรมเป็นวิชาที่มีคะแนนน้อย จึงเป็นวิชาที่ออกจะอาภัพในแง่ความสนใจและความเข้าใจอย่างแท้จริง

สำหรับทางด้านหลักสูตรและวิธีการสอนนั้น ชรรถเกียรติ กั่นอริ ได้กล่าวไว้ว่า "ข้อจำกัดประการหนึ่งในหลาย ๆ ประการของกระบวนการศึกษาอบรมวิชาศีลธรรมที่ประจักษ์ชัดก็คือข้อจำกัดเรื่องแบบเรียน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความตื่นเคียง ความแคบกระต้างของหลักสูตรควบไปในคราวเดียวกัน"^๗ จึงอาจกล่าวได้ว่า หลักสูตรวิชาศีลธรรมนั้นยังแคบเกินไป และมีลักษณะเป็นนามธรรม ส่วนในเรื่องวิธีสอนยังเป็นแบบเก่า ๆ คือการบอกให้นักเรียนท่องจำ หรือสอนแบบบรรยายตลอดชั่วโมง ปัญหาเหล่านี้นับว่าเป็นเรื่องที่ควรแก้ไขอย่างรีบด่วน

นับตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๐๓ เป็นต้นมา การศึกษาของไทยได้เน้นด้านจริยศึกษาเป็นอันดับแรกในบรรดาองค์ ๔ ของการศึกษา ดังปรากฏอยู่ในแผนการศึกษาชาติ ปี ๒๕๐๓ ว่า "ก. จริยศึกษา เพื่อให้มีศีลธรรมและวัฒนธรรม มีหิริ โอตตัปปะ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตัว"^๘ แต่ในทางปฏิบัติหาเป็นเช่นนั้นไม่ เพราะหากจะพิจารณาคูตามหลักสูตรการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการแล้ว จะเห็นว่า การศึกษาของเราเน้นหนักไปทางพุทธิศึกษาแต่อย่างเดียว จนลืมนึกถึงการศึกษาศีลธรรม

^๖ อ.ศุภปรีชญา, "จุดมุ่งหมายการสอนวิชาศีลธรรม", วิทยาสาร ปีที่ ๒๐ ฉบับที่ ๔๒ (๘ พฤศจิกายน ๒๕๑๒), หน้า ๑๐.

^๗ ชรรถเกียรติ กั่นอริ, เรื่องเดิม, หน้า ๘๖.

^๘ กระทรวงศึกษาธิการ, ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๐๗), หน้า ๓๗๕.

ในแขนงอื่น ๆ ไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จริยศึกษาเกือบไม่ได้รับความสนใจเลย
ครั้งที่ "ธรรมทัศน์" กล่าวไว้ว่า วิชาศีลธรรมเป็นเพียงวิชาแฝงเท่านั้นเอง คือ
ไปรวมอยู่กับวิชาหน้าที่พลเมืองบ้าง ไปขึ้นอยู่กับสังคมศึกษาบ้าง ทั้ง ๆ ที่วิชานี้มี
ความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนเราเป็นอย่างยิ่ง จำเป็นที่จะต้องนำมาใช้
กับชีวิตประจำวันอยู่ตลอดเวลา

ศีลธรรมมีความสำคัญต่อชีวิตของเราต่อประเทศชาติและประชาชนมาก
เพราะบุคคลใด สังคมใด และประเทศใด หากมีแหล่งเมืองที่ไร้ศีลธรรมแล้ว
ประเทศนั้นก็หาความสงบสุขไม่ได้ บ้านเมืองจะเดือดร้อน เต็มไปด้วยโจรผู้ร้าย
เต็มไปด้วยการคดโกงคอร์รัปชัน การที่รันทนแห่ง เช่นชา แกงแยง จึงชี้ให้เห็น
อาชญากรรมที่ร้ายแรงซึ่งกันและกัน เมื่อเป็นเช่นนี้ประเทศชาติบ้านเมืองจะมีความ
สงบสุขได้อย่างไร

ทางฝ่ายผู้บริหารการศึกษา ครูอาจารย์ จะต้องสำนึกถึงภัยอันใหญ่หลวง
นี้ หลักสูตรการสอนศีลธรรมและพระพุทธศาสนา จะต้องปฏิบัติให้ได้ผลดวาระยะที่
ผ่านมา วิชาสังคมศึกษา ควรจะถือว่าเป็นวิชาที่สำคัญที่สุด ซึ่งต้องการการแก้ไข
อย่างรีบด่วน

Emile Durkheim ซึ่งเป็นชาวฝรั่งเศส มีชีวิตอยู่ระหว่าง ปี ค.ศ. ๑๘๕๘ -
๑๙๑๗ เป็นนักสังคมวิทยาที่มีผลงานในด้านการศึกษาอยู่มากไกลกว่าถึงวัตถุประสงค์
ของการศึกษาว่า คือ "การเรงเราและการพัฒนาสภาพทางร่างกาย (physical)
ปัญญา (intellectual) และศีลธรรม (moral) ซึ่งสังคมต้องการให้เกิดใน
ตัวเด็ก"^{๑๐}

^๘ "ธรรมทัศน์" (นามแฝง), "การประยุกต์ธรรมเข้ากับสภาพชีวิตและระบบ
การศึกษาในปัจจุบัน", สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์, ๑๑ มกราคม ๒๕๑๘, หน้า ๘.

^{๑๐} George Simpson, "Emile Durkheim": Selection from His Works,
(New York : Thomas Y. Crowell Company., 1969), p.99.

จะเห็นได้ว่า เคิร์กโฮล์ม ได้ให้ความสำคัญของการปลูกฝังความมีศีลธรรม ในตัวเด็ก โดย Durkheim^{๑๑} ได้กล่าวถึงความหมายของวิชาการศึกษาว่าเป็นวิชา ที่เกี่ยวกับสังคม ซึ่งหมายถึงว่า เป็นวิชาที่ทำหน้าที่ปลูกฝังพลังทางศีลธรรม (moral forces) ให้เกิดขึ้นแก่เด็ก ทั้งนี้เพราะพลังทางศีลธรรมจะเป็นพลังที่ทำให้สังคม เป็นปึกแผ่นมั่นคง ซึ่งสิ่งที่ Durkheim เรียกว่าพลังทางศีลธรรมคือ ความต้องการ ของสังคมที่มนุษย์เราจะต้องทำตาม ซึ่งได้แก่

- ๑. ความเชื่อทางศาสนา (religious beliefs)
- ๒. ความเชื่อและข้อปฏิบัติทางศีลธรรม (moral beliefs and practices)
- ๓. ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ และขนบธรรมเนียมประเพณีเกี่ยวกับ อาชีพ (national and occupational traditions)
- ๔. ความคิดเห็นเพื่อส่วนรวมทุกอย่าง (collective opinions of every kind)

Durkheim^{๑๒} มีความเห็นว่า หน้าที่ของการศึกษาในการปลูกฝังพลังทาง ศีลธรรมให้เกิดขึ้นในตัวเด็กนั้น มีความสำคัญมากกว่าการปลูกฝังความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และวิชาการต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะถ้าการศึกษาเน้นหนักในการปลูกฝังความรู้ทางวิชาการ อื่น ๆ โดยไม่ปลูกฝังพลังทางศีลธรรมแล้ว เด็ก ๆ ก็จะไม่มีความสำนึกหรือส่วนรวม จะทำอะไรตามใจตนเอง และเพื่อผลประโยชน์ของตัวเอง เมื่อเด็กรู้สึกก็อยู่ไม่ได้ เพราะไม่มีผู้ใดเห็นแก่ส่วนรวมเลย พลังทางศีลธรรมจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสังคม มากกว่าความรู้ทางวิทยาศาสตร์ หรือวิชาการต่าง ๆ

Shirley H. Engle^{๑๓} ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของวิชาสังคมศึกษาไว้ว่า

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๑๑} Ibid., p.102.

^{๑๒} Loc. cit.

^{๑๓} Shirley H. Engle, "Decision Making : The Heart of Social Studies Instruction, "Crucial... Issues in the Teaching of Social Studies (New Jersey : Prentice - Hall, Inc., 1964), p, 29.

ความมุ่งหมายของวิชาสังคมศึกษานั้นมิใช่เป็นความรู้ตามเนื้อหา แต่อยู่ที่การเสริมสร้างลักษณะนิสัยของพลเมือง เป้าหมายก็คือความเป็นพลเมืองดี

วิชาศีลธรรม เป็นวิชาที่รวมอยู่ในหมวดวิชาสังคมศึกษา ซึ่งความมุ่งหมายของวิชาสังคมศึกษานั้น ขอบครอบคลุมถึงความมุ่งหมายของวิชาศีลธรรมเอาไว้ด้วย ดังนั้นความมุ่งหมายของวิชาศีลธรรมก็คือ การปลูกฝังความเป็นพลเมืองดี หรือคือการปลูกฝังพลังทางศีลธรรมให้เกิดในตัวเด็กหรือนักเรียนนั่นเอง และด้วยเหตุนี้จึงอาจกล่าวได้ว่า การสอนวิชาศีลธรรมนั้นมีความหมายต่อการพัฒนาเยาวชนของชาติเป็นอย่างยิ่ง

ดร.ระวี ภาวิไล ได้พูดถึงการสอนศีลธรรมที่ถูกต้องว่า "จะต้องเป็นการช่วยสร้างเอกลักษณ์ของเยาวชนไทยของเรา เอกลักษณ์ซึ่งมีความหมายตรงกับคำว่า Identity หรือหมายถึงสิ่งที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะ (Unique) ซึ่งเอกลักษณ์จะเกิดขึ้นได้ก็เพราะความค้ำค่าในวัฒนธรรมอันดีงาม และปฏิบัติตามวัฒนธรรมนั้น" ๑๔

✓ - การสอนศีลธรรมในโรงเรียนจะพบปัญหาอยู่เสมอ ด้วยเหตุที่วิชาศีลธรรมมีคะแนนน้อย บางโรงเรียนจึงไม่เอาใจใส่ในการสอนวิชาศีลธรรมมากนัก มักจะไปสนใจกับวิชาอื่นที่มีคะแนนมาก ๆ ในเรื่องการสอน ศีลธรรมเป็นวิชาที่สอนยาก ดังที่ ชรรณเกียรติ กันนอร์ ๑๕ ได้กล่าวว่า ความยากของวิชานี้อยู่ที่การเรียนการสอนว่าผู้สอนสามารถที่จะสอนให้สัมฤทธิ์ผล ตามความมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้หรือไม่ และพฤติกรรมของเด็กที่เกิดขึ้นหลังการสอนเป็นไปอย่างไรบ้าง ดังนั้น การสอนศีลธรรมจึงมีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากการสอนในรายวิชาอื่น ๆ และจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนศีลธรรมจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในวิชานี้และควรมีประสบการณ์

๑๔ ระวี ภาวิไล, "อุดมคติและแนวทางการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมและเอกลักษณ์ของบ้านเมืองไทย," รายงานการประชุมทางวิชาการครั้งที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๑๖ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, (พระโรงพิมพ์พิมพ์เนต, ๒๕๑๘), หน้า ๑.

๑๕ ชรรณเกียรติ กันนอร์, เรื่องเกม, หน้า ๘๖.

ทางการสอนมานานพอสมควร ดังเห็นได้จาก เสนาะจิตร สุวรรณโพธิ์ศรี กล่าวไว้
ว่า "การอบรมศีลธรรมควรมอบให้ครูที่มีประสบการณ์มานานเป็นผู้อบรม ในเวลา
อบรมนั้นควรซักถามอย่างให้เห็นจริงจัง ไม่ใช่ครูเปิดตำราอ่านข้อธรรมะให้นักเรียน
ฟังหรือนักเรียนอ่านตำราเอง"^{๑๖}

ปัญหาเกี่ยวกับการสอนและการอบรมศีลธรรมนั้นมีมานานแล้ว ซึ่งเห็นได้
จากการที่พระมหากษัตริย์ของไทย ได้สนใจในการอบรมประชาชนพลเมืองให้ได้รับ
การฝึกอบรม เพื่อให้ประชาชนตั้งอยู่ในศีลธรรมอันดี ได้ทรงแสดงพระราชปรารภ
ไว้ในที่ต่าง ๆ แสดงถึงความสำคัญของการสอนศีลธรรม วิธีการสอนศีลธรรมที่ควร
จะได้นำมาปฏิบัติในการสอนนักเรียน ดังจะได้ขออัญเชิญพระราชนิพนธ์คำนำของ
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้ตีพิมพ์ในหนังสือศาสนคุณ ซึ่งเป็นหนังสือ
สอนพระพุทธศาสนาแก่เด็ก ฉบับคณะกรรมการประกวด ได้รับพระราชทานรางวัลที่ ๑
ในการประกวดประจำปี พ.ศ. ๒๔๗๒ ดังนี้

"...ข้าพเจ้าใครจะออกความเห็นไว้ในที่นี้ด้วยถึงวิธีที่เราจะ
ดำเนินการสั่งสอนศาสนาแก่เด็กใดด้วยวิธีอย่างไร จึงจะได้ผลดีที่สุด
การที่จะสอนพระพุทธศาสนาแก่เด็กนั้นเป็นของยาก เพราะมีธรรมชาติสูง
เกินกว่าสมองของเด็กเสียโดยมาก จึงต้องใช้วิธีการสอนอย่างสุขุมเพื่อ
หยิบยกข้อความที่สมควรมาสอนให้เขาใจใด และให้โคจรจริง...."^{๑๗}

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๑๖} เสนาะจิตร สุวรรณโพธิ์ศรี, "เด็กวัยรุ่นเขาคิดกันอย่างไร", วันเด็ก
แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๓, หน้า ๔๘.

^{๑๗} พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว, "พระราชปรารภ", วัยรุ่น -
วัยรุ่น เอกสารชุดแนะแนว อันที่ ๑๑ กองเผยแพร่การศึกษา สำนักงานปลัด
กระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ (พระนคร : กุรุสภา, ๒๕๑๕), หน้า ๑.

จึงเห็นได้ว่าการสอนศีลธรรมให้โดยลึกลับที่สุด ตามความมุ่งหมายของการสอนวิชาศีลธรรมนั้น ไม่ใช่ของง่าย ผู้วิจัยขอสรุปข้อความที่ สุนน อมรวิวัฒน์^{๑๘} ได้กล่าวไว้เป็นย่อ ๆ ดังนี้

๑. เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจในศาสนา และหลักธรรมของศาสนา และเห็นคุณค่าของศาสนาอย่างลึกซึ้ง

๒. เพื่อสร้างมโนทัศน์ (Concept) ทางศีลธรรม ซึ่งจะมีผลต่อทัศนคติ และต่อพฤติกรรมของตน

๓. เพื่อปูพื้นฐานคุณธรรมทางจิตใจให้กับนักเรียนสามารถนำหลักศีลธรรมไปใช้แก้ปัญหาประจำวันได้

๔. เพื่อให้นักเรียนได้รู้จักคิด เปรียบเทียบ และตัดสินใจว่าสิ่งใดคือ สิ่งใดควรทำ สิ่งใดควรเว้น

ผู้วิจัยมีความสนใจในการอบรมมโนนิสัยของเยาวชนมาก และเห็นว่าในปัจจุบันนี้ การสอนศีลธรรมยังไม่บรรลุเป้าหมายเท่าที่ควร จึงสนใจที่จะศึกษา ปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ ในการสอนศีลธรรม ว่ามีสิ่งใดจำเป็นต้องแก้ไขและปรับปรุงอย่างไรบ้าง จึงจะทำให้การเรียนการสอนวิชาศีลธรรมบรรลุจุดมุ่งหมาย และมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

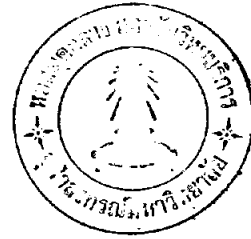
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผู้วิจัยมีความมุ่งหมายที่จะศึกษาถึงปัญหาต่าง ๆ ไปเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ ในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา ๒๕๑๘ ดังต่อไปนี้

๑. ศึกษาถึงข้อเท็จจริง เกี่ยวกับสถานการณ์และลักษณะทั่วไปของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนวิชาศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

^{๑๘} สุนน อมรวิวัฒน์, "เริ่มประจักษ์ขั้นต้นแทนไหน", วารสารครูศาสตร์ ปีที่ ๑, ฉบับที่ ๔ - ๕ (มิถุนายน - กันยายน, ๒๕๑๘), หน้า ๑๓๑ - ๑๓๒.

๒. ศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน

๒.๑ ปัญหาเกี่ยวกับการบริหาร และผู้บริหาร

๒.๒ ปัญหาเกี่ยวกับอัตราเวลาเรียน หลักสูตร และแบบเรียน

๒.๓ ปัญหาเกี่ยวกับวิธีสอน

๒.๔ ปัญหาเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์การสอน

๒.๕ ปัญหาเกี่ยวกับการวัดผล

๒.๖ ปัญหาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

๒.๗ ปัญหาเกี่ยวกับบุคลิกภาพของครู

๓. ศึกษาความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน คีลธรรม และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เกี่ยวกับการปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาคีลธรรมให้ดีขึ้น

๔. เพื่อที่จะนำผลการวิจัยมาเสนอแนะวิธีปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาคีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะรวบรวมและศึกษาปัญหาการเรียนการสอนวิชาคีลธรรม จากผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนวิชาคีลธรรม และนักเรียน เพื่อนำผลที่ได้มาเป็นแนวทางในการเสนอความคิดเห็นในการปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาคีลธรรมในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายต่อไป

การวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่เป็นโรงเรียนรัฐบาล และโรงเรียนราษฎร์ ในกรุงเทพมหานคร

ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้บริหารโรงเรียนจากโรงเรียน รัฐบาล ๑๐ โรงเรียน โรงเรียนราษฎร์ ๑๐ โรงเรียน โรงเรียนละ ๑ คน รวม ๒๐ คน ครูผู้สอนวิชาคีลธรรมชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนดังกล่าวทุกคน และนักเรียน จำนวน ๔๐๐ คน

วิธีดำเนินการวิจัย

เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงมาวิเคราะห์ การวิจัยได้ดำเนินการเป็นลำดับขั้นดังนี้

๑. ศึกษาหลักสูตร แบบเรียน ประมวลการสอน และคู่มือครูวิชาศีลธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อหาขอบข่ายของปัญหา

๒. สัมภาษณ์ครูผู้สอน จากโรงเรียนต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นแนวทางในการเขียนแบบสอบถาม

๓. จัดทำแบบสอบถาม ๓ ชุด เป็นแบบสอบถามสำหรับผู้บริหาร ครูผู้สอน ศีลธรรม และนักเรียน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นดังนี้

ภาคที่ ๑ ของแบบสอบถาม เป็นข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้บริหาร ครูผู้สอน ศีลธรรมและนักเรียน

ภาคที่ ๒ เป็นปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาศีลธรรมในโรงเรียน ในด้านต่าง ๆ ที่ผู้บริหาร ครูผู้สอนศีลธรรม และนักเรียนประสบอยู่

แบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ (multiple choice) แบบมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale) และแบบให้ตอบโดยเสรี (open - end)

๔. นำแบบสอบถามที่จัดทำขึ้นไปทดสอบ (pre - test) กับผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอนศีลธรรม ๑ คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ๒๐ คน ในโรงเรียนมัธยมสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และนำผลสรุปที่ได้จากการตอบแบบสอบถามทั้ง ๓ ชุด มาแก้ไขปรับปรุงให้รัดกุม และมีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

๕. นำแบบสอบถามไปทำการทดสอบจริงกับโรงเรียนที่ได้สุ่มตัวอย่างไว้ โดยใช้ตัวอย่างประชากรที่เป็นผู้บริหารโรงเรียน ๒๐ คน ครูผู้สอนวิชาศีลธรรมทุกคนและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งแผนกวิทยาศาสตร์ และศิลป์ จำนวน ๔๐๐ คน

๖. รวบรวมคำตอบที่ได้จากแบบสอบถามมาคำนวณหาค่ามัธยฐาน จชคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และคิดการยอยละ แล้วจึงนำเสนอในรูปตาราง

ความจำกัดของการวิจัย

๑. การวิจัยครั้งนี้ อาจได้ผลไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามบางท่านอาจตอบไม่ตรงกับความเป็นจริง หรือไม่ตั้งใจตอบหรือการตีความหมายแบบสอบถามของผู้ตอบ อาจไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของผู้วิจัย

๒. โรงเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากร อาจไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญของการวิจัย จึงไม่เต็มใจรับทำแบบสอบถามเท่าที่ควร

๓. การวิจัยครั้งนี้ถือว่า ความแตกต่างระหว่างเพศของนักเรียน ไม่มีผลต่อการวิเคราะห์ข้อมูลในทางสถิติ

คำจำกัดความในการวิจัย

๑. วิชาศีลธรรม เป็นวิชาที่สอนเกี่ยวกับคุณธรรมความดีหรือกฎเกณฑ์ของความประพฤติ ซึ่งอาจเป็นการสอนโดยตรงหรือสอดแทรกในวิชาอื่น ในประเทศที่มีศาสนาประจำชาติ และในโรงเรียนศาสนา การสอนศีลธรรมอาจจะรวมถึงการสอนศาสนาด้วย สำหรับในประเทศที่ไม่มีศาสนาประจำชาติ การสอนศีลธรรมอาจเป็นส่วนหนึ่งของการให้การศึกษา เพื่อสร้างนิสัยอันดีงามหรือความเป็นพลเมืองดี^{๑๘}

๒. มัธยมศึกษาตอนปลาย หมายถึง การจัดการศึกษาสายสามัญ มี ๒ ชั้น คือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ และมัธยมศึกษาปีที่ ๕

๓. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้ทำการแทนครูใหญ่ หรืออาจารย์ใหญ่ของโรงเรียน ที่จัดสอนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งโรงเรียนรัฐบาล และโรงเรียนราษฎร์ ทั้งชาย หญิง และสหศึกษา ในกรุงเทพมหานคร

๔. ครูผู้สอนศีลธรรม หมายถึง ครูผู้สอนวิชาศีลธรรมชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ ในโรงเรียนรัฐบาล และโรงเรียนราษฎร์

^{๑๘} Carter V. Good, Dictionary of Education, (New York :

๕. นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สายสามัญ ใน
โรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์

คุณค่าของการวิจัย

๑. ผู้บริหารอาจนำผลจากการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการพิจารณาปรับปรุง
และคัดเลือกครูผู้สอนวิชาศีลธรรมให้เหมาะสม

๒. กระทรวงศึกษาธิการ และสถาบันการศึกษาอื่น ๆ อาจใช้ผลการวิจัย
เป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตร และประมวลการสอนให้บรรลุตามความมุ่ง
หมายของแผนการศึกษาชาติ

๓. ผู้แต่งแบบเรียนจะได้นำผลการวิจัยไปใช้ในการแต่งแบบเรียนศีลธรรม
สำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

๔. ครู อาจารย์ ที่สอนวิชาศีลธรรมจะได้นำผลการวิจัยนี้มาเป็นแนวทาง
ช่วยในการปรับปรุง การจัดโปรแกรมการสอน และจัดหาเทคนิควิธีสอนวิชาศีลธรรม
ได้อย่างเหมาะสม

๕. นักเรียนจะได้เห็นความสำคัญของวิชาศีลธรรมมากขึ้น และสามารถนำ
ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

๖. ผู้วิจัยเองจะได้รับความรู้ และทราบถึงสภาพการเรียนการสอนวิชา
ศีลธรรมที่แท้จริง เพื่อจะได้เป็นแนวทางปรับปรุงการสอนของตนเอง ให้มีประสิทธิภาพ
ยิ่งขึ้น

๗. การวิจัยนี้จะเป็นแนวทางให้แก่ผู้วิจัยอื่นได้ทำการค้นคว้าต่อไป

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย